MALTA

QORTI TAL-MAGISTRATI (MALTA)

MAGISTRAT DR.

CONSUELO-PILAR SCERRI HERRERA

Seduta ta' l-4 ta' Gunju, 2014

Avviz Numru. 87/2014

Rikors Numru: 87/2014 CSH

Bernardette Borg

vs

Gasan Mamo Insurance Limited (C3143)

Il-Qorti,

Rat ir-rikors ipprezentat mill-attrici fir-Registru ta' din il-Qorti fis-7 ta' Marzu 2014 fejn talbet lil din il-Qorti sabiex tikkundanna lis-socjeta' konvenuta:

1. thallasha s-somma hekk kif likwidata minn din l-Onorabbli Qorti rapprezentanti valur ta' vettura jew tal-ispejjez sabiex din tissewwa u dan wara li l-istess vettura tal-marka Landrover Free-Lander bin-numru tal-pjanci JBQ-949 misjuqa mir-rikorrenti kienet involuta f'incident fi Triq Aldo Moro l-Marsa, fejn hi habtet go xi bollards li kien hemm fit-triq u garrbet hsarat konsiderevoli fl-istess vettura hekk kif jidher mit-traffic accident report anness u mmarkat BB1-9
2. U dan wara li jigi dikjarat li r-rikorrenti kellha polza ta' assikurazzjoni tat-tip 'fully comprehensive' u ghaldaqstant is-socjeta' konvenuta kienet marbuta kuntrattwalment illi thallasha l-ispejjez sabiex tissewwa l-vettura jew inkella thallasha l-valur tal-vettura hekk kif kienet inxurjata u dan skond is-survey report tas-socjeta' assikuratrici stess anness u mmarkat Dok BB 10-11
3. Illi s-socjeta' konvenuta qed tirrifjuta li tersaq ghal pagament kif inhi obbligata taghmel u dan minghajr raguni valida fil-ligi.

Bl-ispejjez inkluz dawk tal-ittra ufficjali datata 21 ta' Jannar 2014 numru 174/14 u bl-imghax legali sal-effettiv pagament kontra s-socjeta' konvenuta li minn issa hija ngunta sabiex tidher ghas-subizzjoni.

Rat ir-risposta ta' GasanMamo Insurance Limited li giet ipprezentata fis-27 ta' Marzu 2014 fejn eccepiet:

1. *"Preliminarjament l-inkompetenza ratione materie ta' dina l-Onorabbli Qorti stante illi skond il-Motor Policy Insurance (Dok LB) rilaxxata mis-socjeta' esponenti favur Bernardette Borg hija kienet ai termini tal-klawsola numru sitta (6) ta' l-istess Polza (ara Dok LB Pag. 18) obligate li tirreferi din il-kwistjoni ghall-Arbitragg taht il-Kap 387 tal-Ligijiet ta' Malta – Att dwar l-Arbitragg.*
2. *Illi fil-meritu u bla pregudizzju ghas-suespost, l-esponenti tirrileva illi l-ebda ammont ma' huwa dovut lil Bernardette Borg in linea ta' danni u li t-talbiet taghha ghandhom jigu respinti bl-ispejjes, billi meta habtet fil-25 ta' Novembru 2013 fis-2:30 a.m. dana gara propju imhabba konsum ta' xorb alkoholiku da parti taghha, li wassal biex hija ma kelliex kontroll shih fuq il-vettura taghha, bir-rizultat li kien hemm ksur tal-kundizzjonijiet tal-Polza (ara Dok LB Pag. 15)*
3. *Salve eccezzjonijiet ohra permessi mill-ligi."*

Illi nhar l-14 ta' Mejju 2013 dehru l-avukati difensuri tal-partijiet li ttrattaw l-ewwel eccezzjoni tal-konvenut li din il-Qorti "*hija inkompetenti ratione materie .... stante illi skond il-Motor Policy Insurance (Dok LB) rilaxxata mis-socjeta' esponenti favur Bernardette Borg hija kienet ai termini tal-klawsola numru sitta (6) ta' l-istess Polza (ara Dok LB Pag. 18) obligata li tirreferi din il-kwistjoni ghall-Arbitragg taht il-Kap 387 tal-Ligijiet ta' Malta*".

Illi l-avukat difensur tas-socjeta' konvenuta ghamel accenn ghal dak li jipprovdi il-fethim li jorbot il-partijiet u appuntu ghal paragrafu intestat '*Arbitration*'fil-kuntratt esebit u mmarkat bhala Dok LB u appuntu ghall-paragrafu li jinsab a fol. 36 ta' l-atti. L-avukat difensur tal-attrici minn naha l-ohra jsostni li din il-Qorti ghandha kompetenza li tisma' il-kawza odjerna ghaliex is-socjeta' konvenuta ma segwietx il-proċedura kontemplata taht is-**sub-artikolu (3) tal-Artikolu 15 tal-**

Kapitolu 387 tal-Ligijiet ta' Malta, iżda għazlet li tippreżenta risposta b'eċċezzjonijiet, inklużi eċċezzjonijiet li jolqtu l-mertu tal-kawża odjerna u ghamlet referenza ghal zewg sentenzi, wahda minnhom moghtija mill-Qorti ta' l-Appell fl-ismijiet '**Cobra Installations Limited (C-34330) vs Stephen Caruana**' deciza nhar t-8 ta' Novembru 2013 u l-ohra moghtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili ricentement nhar it-13 ta' Marzu 2014 fl-ismijiet '**Martin Kang Kjaer vs Haukur Olafsson u Shideh Olafsson**'.

Ikkunsidrat:

In linea generali l-**Artiklu 742 tal-Kapitolu 12** jirregola l-gurisdizzjoni tal-qrati taghna. Meta d-disposizzjoni kienet emendata bl-**Artikolu 283 tal-Att XXIV tal-1995** kienu introdotti inter alia s-subincizi (3) u (4) li jaqraw hekk:

"(3) Il-gurisdizzjoni tal-qrati ta` kompetenza civili mhijiex eskluza mill-fatt li jkun hemm xi ftehim ta` arbitragg bejn il-partijiet, sew jekk il-procedimenti ta` arbitragg ikunu nbdew jew le, f`liema kaz il-qorti, bla hsara ghad-disposizzjonijiet ta` kull ligi li tirregola l-arbitragg, ghandha twaqqaf il-procedimenti minghajr pregudizzju ghad-disposizzjonijiet tas-subartikolu (4) u ghas-setgha li ghandha l-qorti li taghti kull ordni jew direttiva.

(4) Meta ssir talba minn persuna li tkun parti fi ftehim ta` arbitragg, il-qrati jistghu johorgu kull att kawtelatorju, f`liema kaz, jekk dik il-parti tkun ghadha ma ressqitx it-talba taghha quddiem arbitru, it-termini stabbiliti f`dan il-Kodici li fihom ghandha tinbeda l-azzjoni dwar it-talba ghandhom ikunu ta` ghoxrin jum mid-data tal-hrug tal-att kawtelatorju."

Dwar l-**Artiklu 742(3) tal-Kapitolu 12**, il-Qorti tal-Appell fis-sentenza taghha tal-4 ta` Mejju 1998 fil-kawza '**Camilleri vs Zammit noe**' qalet hekk:

"... *il-ligi (fl-**artikolu 742(3)** kif emendat) riedet li jigi assigurat li l-gurisdizzjoni tal-qorti ta` kompetenza civili ma tkunx eskluza mill-fatt biss li jkun hemm xi ftehim ta` arbitragg bejn il-partijiet. Riedet allura tassigura li l-qrati civili jkunu jistghu u jkollhom il-kompetenza li jissindikaw il-validita` ta` tali ftehim ta` arbitragg, li kellhom id-dritt li jirregolaw il-proceduri skont kif trid il-ligi u anke li jkollhom il-kompetenza u l-gurisdizzjoni li jassiguraw l-ezegwibilita` tad-decizjonijiet arbitrali permezz ta` atti u mandati kawtelatorji, kif ukoll atti u mandati ezekuttivi. Dan ifisser illi d-**disposizzjoni 742(3)** ma kenitx intiza biex tinnewtralizza l-effikacja ta` klawsola arbitrali, imma intiza biss biex tassigura li jkunu l-qrati civili li jkollhom il-gurisdizzjoni li jirregolaw il-mod kif tali klawsoli arbitrali kellhom jigu mhaddma u dana billi jkollhom il-poter li jaghmlu tajjeb u jaghtu direttivi fil-kaz li jkun hemm lakuni jew diffikultajiet fil-mod kif tali klawsoli kellhom jigu proceduralment imhaddma fil-prattika*. (ara wkoll – fejn rilevanti ghall-kaz tal-lum – "**Malta Shipyards Ltd. vs VPJ Ltd**" deciza mill-Qorti tal-Appell fid-9 ta` Novembru 2012).

Dan premess, ghandu jinghad illi in linea generali il-Qrati taghna qiesu bhala validi klawsoli inseriti f`kuntratti li jeskludu l-gurisdizzjoni taghhom a favur ta` proceduri arbitrali u dan in omagg ghall-volonta` libera tal-partijiet (Appell Kummercjali : **Vella vs Mamo noe** : 13 ta` Ottubru 1994 ; u PA/FS : **Grech vs Cutajar et** : 1 ta` Dicembru 2008 fost ohrajn). Cio` nonostante, anke qabel l-emendi tal-1995, il-Qrati taghna hadu linja fis-sens illi ghalkemm jirrispettaw dawk il-klawsoli arbitrali, il-qrati kellhom gurisdizzjoni konkorrenti bid-dritt li tissindaka l-ezekuzzjoni tal-klawsoli arbitrali (Qorti tal-Appell : **Xuereb vs**

Accountant General : 28 ta` Frar 1997 ; u PA/GCD : **Cefai noe vs Valletta Freight Services Limited** fost ohrajn). Bl-emendi tal-1995, dak li fil-prattika kien isir mill-qrati taghna, sar ligi.

F'din il-kawza l-avukat difensur tas-socjeta' konvenuta ghamel referenza ghas-sentenza moghtija ricentement fit-8 ta' Novembru 2013 mill-Qorti ta' l-Appell Sede Inferjuri fl-ismijiet '**Cobra Installations Limited (C-34330) vs Stephen Caruana'.**

F'din is-sentenza inghad li:

*"L-**Artikolu 15(3) tal-Kap.387** tal-Ligijiet ta' Malta jipprovdi li minkejja kull disposizzjoni li hemm fil-Kodici ta' Organizzazzjoni u Procedura Civili jekk parti fi ftehim ta' arbitragg, jew xi persuna li taghmel it-talba permezz jew bis-setgha tal-parti, tibda xi procedimenti legali f'qorti kontra kull parti ohra fil-fethim ta' arbitragg jew xi persuna li taghmel it-talba permezz jew bis-setgha ta' dik il-parti, dwar kull haga miftehma li tigi riferita ghall-arbitragg, kull parti f'dawk il-procedimenti legali tista' f'kull zmien qabel ma tressaq xi eccezzjonijiet jew tmexxi mod iehor fil-procedimenti, titlob lil dik il-qorti li twaqqaf il-procedimenti, u dik il-qorti jew l-imhallef taghha, kemm-il darba ma jkunx sodisfatt li l-ftehim ta' arbitragg ikun sar inoperattiv jew ma jistax jitkompla, ghandha tordna li jitwaqqfu il-procedimenti.[1] Rikors jista' jsir minkejja l-kwistjoni ghandha tigi riferita lill-arbitragg biss wara li jigu ezawriti proceduri ohra ta' rizoluzzjoni ta' kwistjonijiet.*

[1] Sottolinear tal-Qorti.

*Minn dan il-provvediment tal-Ligi johrog car li t-talba ghall-waqfien ta' proceduri istitwiti quddiem qorti ta' kompetenza civili minhabba l-ezistenza ta' ftehim ta' arbitragg bejn il-partijiet kontendenti, ghandha ssir lill-Qorti permezz ta' Rikors qabel ma dik il-parti tressaq xi eccezzjonijiet jew tmexxi mod iehor fil-procedimenti. Tant il-Legislatur ried li l-parti li titlob il-waqfien tal-proceduri civili tressaq it-talba taghha quddiem il-Qorti qabel ma tressaq xi eccezzjonijiet jew b'mod iehor tmexxi fil-procedimenti, li s-**subartikolu 8 ta' l-Artikolu 15 tal-Kap. 387** tal-Ligijiet ta' Malta – introdott bis-sahha ta' l-Att XXXI ta' l-2002 – jipprovdi li mal-prezentata ta' rikors biex jitwaqqfu l-procedimenti skond is-subartikolu (3), kull limitu ta' zmien ghall-prezentata ta' kull risposta ta' l-intimat jew twegiba ohra, kemm jekk titnissel mill-ligi jew minn ordni ta' xi qorti jew tribunal, jew xort'ohra, ghandu jigi interott u ghandu jerga' jibda jsehh mid-data li fiha r-rikorrent jigi notifikat bid-decizjoni tal-Qorti li tichad ir-rikors, u dan irrispettivament minn jekk isirx appell minn xi parti dwar din id-decizjoni"*[2].

Fil-kaz in ezami l-avukat difensur tas-socjeta' attrici isostni li s-socjeta' konvenuta kjarament ma segwietx il-procedura stabbilita fl-**Artikolu 15(3) tal-Kap.387** tal-Ligijiet ta' Malta izda, kuntrarjament ghal dak dispost fl-imsemmi artikolu tal-Ligi, una volta notifikat bir-Rikors promotur fil-21 ta' Marzu 2014, ipprocediet billi tressaq l-eccezzjonijiet taghha – inkluza eccezzjoni fil-mertu – ghat-talbiet attrici b'risposta pprezentata fis-27 ta' Marzu 2014. It-talba ghall-waqfien tal-proceduri odjerni minhabba l-ezistenza ta' ftehim ta' arbitragg bejnha u l-attrici – ossia l-Klawsola numru 6 taht it-titolu intestat '*General Conditions'* a fol 36 ta' l-atti – ma gietx imressqa mis-socjeta' konvenuta permezz ta' rikors izda fil-forma ta' eccezzjoni preliminari fir-risposta taghha.

Ghalhekk ikkonkluda li fid-dawl ta' dak kjarament dispost fl-**Artikolu 15(3) tal-Kap. 387** tal-Ligijiet ta' Malta, u ulterjorment ikkonfermat fis-**subartikolu (8**) ta'

[2] Sottolinear tal-Qorti.

l-imsemmi artikolu tal-Ligi, huwa tal-fehma li t-talba tas-socjeta' konvenuta ghall-waqfien tal-proceduri odjerni minhabba l-ezistenza ta' ftehim ta' arbitragg bejnu u l-attrici, kif minnha promossa hija proceduralment inammissibbli u ghaldaqstant m'ghandhiex tigi milqugha.

L-avukat difensur ta' l-attrici minn naha tieghu sostna li tali disposizzjoni tal-ligi mhix mandatarja u l-Qorti ghandha tgharbel hi a sua sponte l-argumenti migbura quddiemha qabel ma tiddeciedi li tastjeni milli tiehi konjizzjoni tal-kawza minhabba nuqqas ta' gurisdizzjoni.

Fil-fehma ta' din il-Qorti kuntrarjament ghal dak deciz fis-sentenza fuq citata, il-fatt li s-socjeta' konvenuta ma ghamlitx ir-rikors ma jippregudikax id-dritt taghha. L-eccezzjonijiet jinghataw permezz ta' twegiba. Madankollu taht l-**Artikolu 15(3) tal-Kap. 387** is-socjeta' konvenuta ghandha l-opportunita' li qabel tipprezenta t-twegiba taghha, tipprezenta rikors biex il-Qorti tissoprasjedi minhabba l-klawsola arbitrali.

Ir-rikors m'huwiex mandatorju, tant li l-ligi tghid li l-parti fil-procediment *"....**tista'** f'kull zmien qabel ma tressaq xi eccezzjonijiet jew tmexxi mod iehor fil-procediment,.....".* Il-kelma ***"tista"*** taghti lil din il-Qorti x'tifhem li hi fid-diskrezzjoni tal-parti li trid tinvoka l-ftehim arbitrali, li tipprezenta rikors u titlob is-soprasessjoni. Jidher li l-ghan wara dan il-provvediment hu sabiex min ikun irid jinvoka l-ftehim arbitrali, f'dak l-istadju jkollu l-fakolta' li ma joqghodx jipprezenta twegiba guramentata u jidhol fi spejjez zejda (tant hu hekk li l-**Artikolu 15(8) tal-Kap. 387** jipprovdi li l-prezentata ta' rikors ghal soprasessjoni ggib maghha s-sospensjoni tat-terminu ghall-prezentata tat-twegiba guramentata, sakemm tinghata decizjoni fuq it-talba). Dan iktar u iktar meta tqis li klawzola arbitrali ma teskludix il-gurisdizzjoni tal-Qorti, izda taghti biss lok biex

il-Qorti twaqqaf il-procediment (**Artikolu 742[3] tal-Kap. 12**). Minn qari tal-**Artikolu 15** il-Qorti ma tistax tikkonkludi kif ghamlet l-Qorti fuq imsemmija li n-nuqqas li jigi pprezentat rikors ifisser telfien ghad-dritt tal-konvenut li jinvoka klawzola arbitrali fit-twegiba guramentata, jew li qieghed jirrinunzja ghall-arbitragg (Ara sentenza '**<u>Joseph W. Micallef nomine vs Leo Grech et'</u>** deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili (Imhallef J. Said Pullicino), fir-rigward ta' rinunzja ghall-arbitragg meta ma tigix sollevata opposizzjoni).

Klawzola arbitrali hi parti mill-ftehim bejn il-partijiet, liema ftehim ghandu l-forza tal-ligi (vide **Artikolu 992 tal-Kodici Civili**). Bhal rikors, it-twegiba/risposta hi wkoll att gudizzjarju. M'ghandux ikun li persuna li trid tinvoka klawzola arbitrali u ghalhekk trid li jigi onorat l-ftehim, tigi pregudikata ghaliex minflok ghamlet rikors u talbet is-soprasessjoni, ipprezentat risposta fejn invokat il-klawzola arbitrali u li ghandha twassal biex il-Qorti tordna l-waqfien tal-proceduri quddiemha. Fil-fehma tal-Qorti, l-ispirtu tal-ligi m'huwiex li wiehed joqghod jintilef f'formalizmu bla bzonn, u l-ligi qeghda biss toffri alternattiva inqas ghalja.

Ghaldaqstant din il-Qorti qieghda tilqa' l-ewwel eccezzjoni tas-socjeta' konvenuta li din il-Qorti hija inkompetenti ratione materiae li tkompli tisma' il-kawza u ghalhekk tastjeni milli tiehu konjizzjoni ulterjuri ta' din il-kawza.

L-ispejjez ghandhom jigu sopportati mill-attrici.

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------